

УДК 338.434:631.3

Т. О. Шпомер, аспірант

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ФОРМИ ТА ПРИНЦИПИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ

Т. А. Шпомер, аспірант

Черниговский национальный технологический университет, г. Чернигов, Украина

ФОРМЫ И ПРИНЦИПЫ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО МАШИНОСТРОЕНИЯ

Tetiana Shpomer, PhD student

Chernihiv National University of Technology, Chernihiv, Ukraine

FORMS AND PRINCIPLES OF FINANCIAL SUPPORT FOR AGRICULTURAL ENGINEERING DEVELOPMENT

У статті розглянуто основні форми фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємств реального сектору економіки, виявлено їхню значущість та характерні особливості. Розкрито прийнятність у використанні та застереження, що очікують учасники інвестиційного процесу від вкладення власних, позикових та залучених коштів. Наведено систему принципів фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування, які поділені на загальні та специфічні за етапами фінансового забезпечення.

Ключові слова: фінансове забезпечення; інноваційний розвиток; сільськогосподарське машинобудування; форми фінансування; джерела фінансування.

В статье рассмотрены основные формы финансового обеспечения инновационного развития предприятий реального сектора экономики, выявлены их значимость и характерные особенности. Раскрыто приемлемость в использовании и предостережения, которые ожидают участники инвестиционного процесса от вложения собственных, заемных и привлеченных средств. Приведена система принципов финансового обеспечения инновационного развития сельскохозяйственного машиностроения, которые разделены на общие и специфические по этапам финансового обеспечения.

Ключевые слова: финансовое обеспечение; инновационное развитие; сельскохозяйственное машиностроение; формы финансирования; источники финансирования.

The article deals with the main forms of financial support for innovative development of the enterprises of real sector of economy; their significance and characteristic features have been revealed. The acceptability in use and the precautions expected by the participants of investment process from investing their own, borrowed and attracted funds have been disclosed. The system of the principles of financial support for innovative development of agricultural engineering, which is divided into general and specific stages of financial support, has been presented.

Keywords: financial support; innovative development; agricultural engineering; forms of financing; sources of financing.

Постановка проблеми. З урахуванням державних пріоритетів інноваційного розвитку національної економіки, серед яких значне місце посідає аграрний сектор та посилення ролі агропромислового комплексу в нарощуванні ВВП сільськогосподарське машинобудування звертає на себе увагу як перспективний об'єкт залучення фінансових ресурсів. Проте на сьогодні стан фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування є незадовільним.

Як показали дослідження [4; 5; 12] основним джерелом фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарського машинобудування є власні кошти підприємств. Однак з огляду на те, що вони спрямовуються лише на фінансування невеликих інноваційних проєктів і не здатні забезпечити належний рівень інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування, очевидним є пошук додаткових форм, схем і механізмів фінансового забезпечення розвитку інновацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велика кількість науковців свою увагу сконцентрують на вивченні питань, пов'язаних із пошуком нових форм фінансового забезпечення. Так, Калінеску Т. В. та Антіпов О. М. [2], Корецька-Гармаш В. О. [4], Кичко І. І. [3], Шипуліна Ю. С. [11] розглядають венчурне інвестування як перспективне джерело фінансування розвитку національної економіки. Роль державно-приватного партнерства в реалізації інноваційної моделі розвитку економіки досліджували Удовицька Є. А. [9], Буняк Н. М. [1], Шилепницький П. І. [10]. Лізинговому фінансуванню інноваційної діяльності присвячені праці Рошило В. І. [8], Кулиняк І. Я. [5]. Однією з ефективних форм залучення фінансових ресурсів для інноваційної діяльності є проєктне фінансування, механізм якого розглянуто у працях Пустиніної К. В. [7], Лапко О. О. [6] та ін.

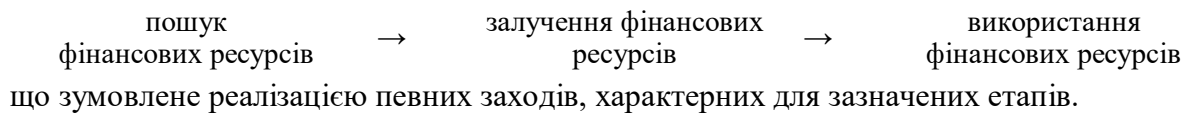
Мета статті полягає у виявленні значущості та характерних особливостей форм фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування.

Виклад основного матеріалу. Основні форми фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємств реального сектору економіки наведені в табл. 1.

Кожна з наведених форм може бути застосована залежно від цілей та умов інвестування, обсягів необхідних ресурсів та форм відтворення об'єктів вкладення капіталу.

Процедура залучення коштів та схеми інвестування визначаються видами джерел фінансування, тобто залежать від того, як організоване фінансове забезпечення реалізації інноваційних проектів: за рахунок власних, позикових чи залучених коштів. За будь-яких обставин вони повинні забезпечити очікувану віддачу на вкладений капітал. Прийнятність у використанні та застереження, що очікують учасників інвестиційного процесу, наведені в табл. 2.

Фінансове забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування доцільно розглядати як поетапний процес, який включає етапи в такій послідовності:

що зумовлене реалізацією певних заходів, характерних для зазначених етапів.

Реалізація процесів пошуку, залучення та використання фінансових ресурсів має здійснюватись на базі принципів, які поділені на загальні та специфічні відповідно визначеним етапам фінансового забезпечення (рисунок).

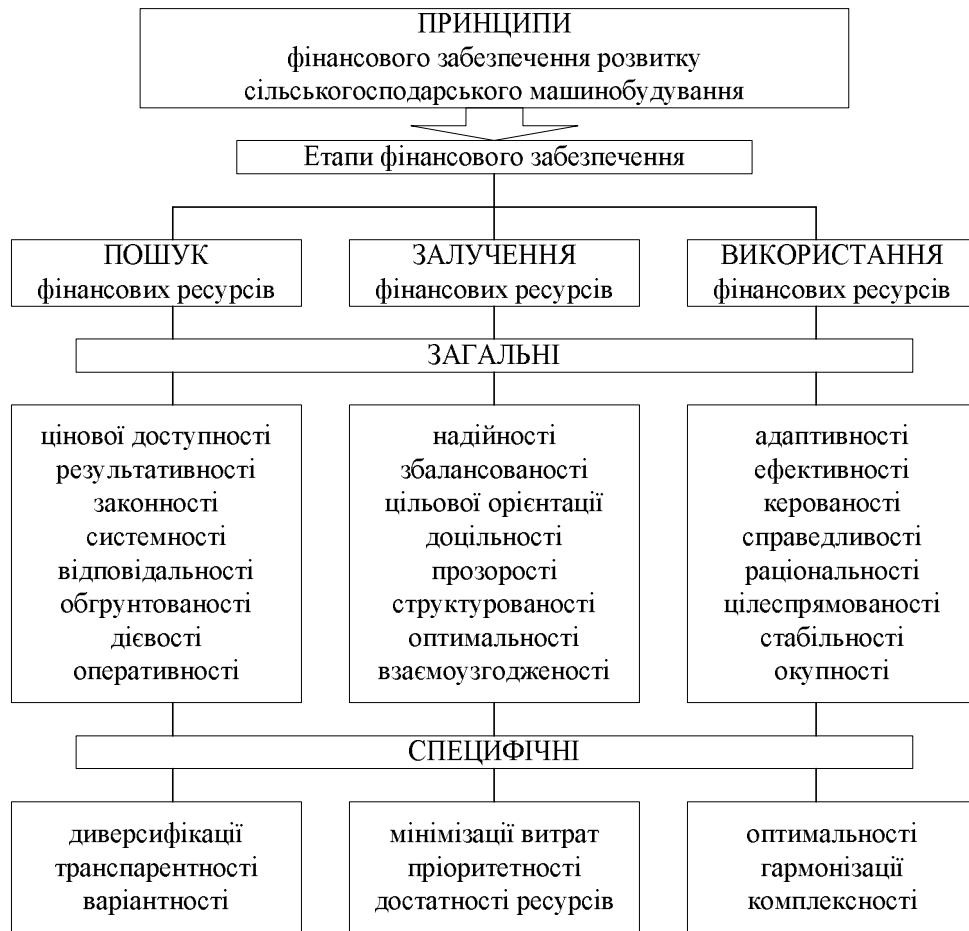

Рис. Принципи пошуку, залучення та використання фінансових ресурсів для фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування

Таблиця 1

Основні форми фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємств реального сектору економіки

Форми фінансування	Сутність	Значущість та характерні особливості
1	2	3
Венчурне інвестування	Венчурний фонд – недиверсифікований інститут спільного інвестування закритого типу, який здійснює виключно приватне розміщення цінних паперів власного випуску та чий активи більше, ніж на 50% складаються з корпоративних прав і цінних паперів, що не допущені до торгів на фондовій біржі або в торговельно-інформаційній системі	Є важливою формою фінансування інноваційної сфери, що спрямована на стимулювання інноваційних процесів як на окремому підприємстві, так і на ринку інновацій загалом
Державно-приватне партнерство	Спільне фінансування інноваційних програм і проектів за кошти держави і приватних інвесторів, залучення іноземного капіталу, створення спільних підприємств і франчайзингових організацій	Залучення приватного капіталу до вирішення проблем реалізації національних інноваційних пріоритетів та соціально-орієнтованих інноваційних проектів
Інвестиційний кластер	Кластеризація джерел фінансових ресурсів та створення інвестиційного кластера як потужного джерела інвестицій для реалізації великих інноваційних проектів	Можливість використання значної суми акумульованих грошових коштів на реалізацію великих інноваційних проектів
Спільне (гуртове) фінансування	Фінансові ресурси домогосподарств за формами інвестування: - FFF (Friends, family and fools) – група осіб готових надати грошові кошти для розвитку бізнесу; - (Crowd investing) – краудінвестинг – залучення фінансових ресурсів від великої кількості людей («народне фінансування»)	Залучення та використання грошових коштів дрібних інвесторів, що є потужним резервом фінансування інноваційних проектів
Пайове фінансування	Залучення коштів широких верств населення шляхом випуску цінних паперів – звичайних або привілейованих акцій з реалізацією їх через фондову біржу або в Позабіржовій фондовій торговельній системі (ПФТС)	Найкращий спосіб отримання довгострокових інвестицій від дрібних інвесторів, що прийнятно для залучення коштів на ранніх стадіях виконання проектів з тривалим терміном реалізації.
Лізинг (оперативний, фінансовий)	Лізинг – це господарська діяльність, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне користування другій стороні (лізингодержувачу) на визначений термін майна, що належить лізингодавцю. Предметом лізингу є виробниче обладнання, засоби виробництва або інше обладнання, яке використовується для технологічного оновлення основних засобів виробничих та інших підприємств. За умов фінансового й оперативного лізингу лізингодавець залишається власником предмета лізингу протягом усього терміну дії угоди	Капіталоозаощаджуючий засіб фінансування технічного переоснащення і модернізації основних засобів виробничих та інших підприємств
Позикове фінансування	Банківський кредит: отримання позикових коштів за фіксованою ставкою із заздалегідь встановленим терміном погашення; шляхом випуску облігацій: випуск боргових цінних паперів (облігацій), відповідно до якого емітент зобов'язаний погасити залишок основного боргу в кінці терміну погашення облігацій плюс відсотки.	Є відпрацьованим і широко доступним механізмом фінансування, не веде до втрати контролю за бізнесом в тому числі і за інноваційним

Закінчення табл. 1

1	2	3
Проектне фінансування	Проектне фінансування передбачає особливу форму забезпечення залучених позикових засобів, за якою реалізується частково без заставна модель взаємодії з кредиторами. Кредит в такому випадку погашається за рахунок грошових потоків, які генеруються результатами самого проекту	Форми джерел проектного фінансування дуже підходять до формування пула ресурсів для цільового інноваційного інвестування
Власні кошти підприємств	Прибуток підприємства (за наявності) та амортизаційні відрахування, які використовують як власні грошові засоби	Незалежність від фінансово-кредитних установ, вільне використання коштів за визначеними інноваційними пріоритетами без боргових та інших зобов'язань
Державне фінансування	Гранти або субсидії: неповоротна фінансова допомога, що надається безпосередньо урядом одержувачу, що реалізує національні інноваційні пріоритети; пільгові кредити: державні позики за низькими або нульовими процентними ставками	Мінімізує фінансові зобов'язання, скорочує час окупності інвестицій, поліпшує рух грошових потоків, зменшує ризики проектів
Іноземне фінансування	Ссудний або підприємницький капітал іноземних країн. Кредитне фінансування з боку міжнародних фінансових установ (переважно банки розвитку); використання підприємницького, іноземного капіталу при створенні спільних підприємств	Доступ до іноземних кредитних ресурсів та коштів іноземних інвесторів
Кошти позабюджетних фондів	Позабюджетні фонди можуть бути створені в міністерствах, регіонах, великих містах, а також у межах концернів, холдингів, фінансово-промислових груп	Використовуються для фінансування НДДКР, загальногалузевих, міжгалузевих і регіональних інноваційних проектів

Таблиця 2

Характеристика джерел фінансування інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування

Види джерел фінансування	Форми залучення джерел	Характеристика джерел	
		Прийнятність використання	Застереження у використанні
Власні засоби підприємств (самофінансування)	Нерозподілений прибуток, амортизаційні відрахування, мобілізація внутрішніх активів, виручка від реалізації окремих видів майна та інші надходження	- виключення необхідності у довгострокових залученнях грошових засобів; коштах установ фінансово-кредитної системи та сплати їм відсотків; - досягнення вищої фінансової стійкості підприємств, їх платоспроможності в довгостроковому періоді, збільшення протидії банкрутству; - вища можливість нарощувати прибутки на вкладений капітал	- недостатність обсягу власних грошових коштів обмежує можливість фінансування інновацій; - нестача власних коштів гальмує інноваційну активність підприємств; - відсутність належного фінансування інновацій знижує темпи інноваційного розвитку
Позикові засоби	Довготермінові кредити фінансово-кредитних установ, лізинг, форфейтинг, франчайзинг	- можливість залучення фінансових ресурсів в обсягах, достатніх для фінансування інновацій; - нарощування фінансового потенціалу підприємств за умов активізації діяльності; - формування стартових умов інноваційного розвитку виробництва, збільшення прибутковості власного капіталу; - прискорення темпів інноваційного оновлення основних виробничих засобів без значних одноразових витрат	- зниження прибутковості у зв'язку з необхідністю сплати відсотків; - зниження фінансової стійкості підприємств; - жорсткі умови надання кредитів; - зниження фінансових результатів реалізації інноваційних проектів; - ризикованість обслуговування боргу; - проблеми забезпечення гарантій або застави, необхідних для кредитування
Залучені засоби	Емісія акцій, грошові кошти державного чи місцевого бюджетів, вітчизняні та іноземні інвестиції, гранти, міжнародні програми, пайові внески закордонних інвесторів	Залучення та акумулювання значних фінансових ресурсів шляхом емісії та розміщення акцій; - шляхом емісії акцій проводиться заміна інвестиційного кредиту ринковими борговими зобов'язаннями; - можливість управління структурою цих ресурсів	- емісія акцій, їх розміщення є складним і довготривалим процесом, який потребує висококваліфікованих кадрів і ресурсного забезпечення; - додаткова емісія акцій може призвести до розпорошення пакета акцій та зміни власника рейдерським шляхом; - фондовий ринок України є недостатньо розвиненим

Змістовна сутність загальних принципів, що стосуються пошуку фінансових ресурсів, полягає в такому:

- принцип результативності передбачає зосередження зусиль на результативному пошуку джерел фінансових ресурсів з метою вибору найбільш прийнятних для залучення в процес фінансового забезпечення інновацій;

- принцип законності відображає дотримання всіх правових норм і законів у процесі пошуку джерел фінансових ресурсів, які є легальними і не мають кримінального походження;

- принцип системності передбачає врахування всіх факторів та умов, необхідних для пошуку джерел фінансових ресурсів (організаційних, фінансових, маркетингових та ін.);

- принцип відповідальності відображає необхідність ретельного пошуку джерел фінансових ресурсів, які б змогли задовольнити інвесторів за всіма умовами їх залучення та використання і передбачає певну відповідальність за неякісний підбір джерел фінансування;

- принцип обґрунтованості передбачає ретельний аналіз можливих варіантів залучення фінансових ресурсів за умов їх обґрунтованості щодо прийнятності для залучення;

- принцип дієвості означає спрямованості зусиль на позитивний кінцевий результат щодо пошуку фінансових ресурсів;

- принцип оперативності зумовлює швидке прийняття рішень щодо вибору фінансових джерел у результаті їх пошуку.

Етап залучення фінансових ресурсів базується на таких загальних принципах:

- збалансованості, що передбачає раціональне співвідношення обсягів фінансових ресурсів з різних фінансових джерел;

- цільової орієнтації, що забезпечує цільове використання залучених фінансових ресурсів за визначеними напрямками інноваційного розвитку;

- доцільності, що дає змогу залучити ті джерела фінансових ресурсів, які задовольняють вимогам інвесторів щодо вартості їх залучення та обслуговування;

- принцип прозорості, що гарантує зрозуміле та прозоре залучення фінансових ресурсів на інноваційний розвиток сільськогосподарського машинобудування;

- принцип структурованості спрямований на формування раціональної структури капіталу залежно від масштабів та напрямів інноваційного оновлення сільськогосподарського машинобудування;

- принцип оптимальності має забезпечити оптимальну кількість залучених джерел, достатніх для фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування;

- принцип взаємоузгодженості передбачає узгодженість залучення фінансових ресурсів із різних фінансових джерел.

На етапі використання фінансових ресурсів слід керуватися такими загальними принципами:

- ефективності, що має забезпечити ефективне використання залучених фінансових ресурсів у процесі інноваційного оновлення сільськогосподарського машинобудування;

- керованості, що передбачає ефективне управління фінансовими ресурсами залежно від зміни пріоритетів інноваційного розвитку;

- справедливості, що має забезпечити справедливий перерозподіл фінансових ресурсів залежно від потреб за певними напрямками інноваційних зрушень;

- раціональності, що передбачає раціональне використання фінансових ресурсів для інноваційного розвитку всіх складових сільськогосподарського машинобудування;

- цілеспрямованості, що відображає досягнення цілей використання фінансових ресурсів у процесі інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування;

- стабільності, що забезпечує стабільність використання фінансових ресурсів, незважаючи на їх залежність від багатьох факторів фінансового й нефінансового характеру;
- окупності, що передбачає окупність вкладених в інноваційні проекти фінансових ресурсів на всіх напрямках інноваційних зрушень.

Крім загальних принципів фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування, передбачені ще і специфічні, які відбивають специфіку фінансового забезпечення на етапах пошуку, залучення та використання фінансових ресурсів.

На етапі пошуку фінансових ресурсів специфічними принципами є такі:

- транспарентності, який дає змогу виявити ступінь відкритості фінансового середовища та характеризує доступність до фінансових джерел, їхніх характеристик, що необхідно для прийняття зважених управлінських рішень;
- варіантності, який визначає можливість різних варіантів фінансових джерел, які можуть бути залучені на прийнятних для інвестора умовах в інноваційне оновлення сільськогосподарського машинобудування.

На етапі залучення фінансових ресурсів специфічними принципами визначені такі:

- пріоритетності, що передбачає залучення тільки тих фінансових ресурсів, які за умовами їх залучення є пріоритетними для учасників інноваційно-інвестиційного процесу;
- достатності ресурсів, що зумовлюється необхідністю залучення фінансових ресурсів у повному обсязі відповідно до потреб інноваційного розвитку.

На етапі використання фінансових ресурсів як специфічні принципи визначені такі:

- гармонізації, що передбачає гармонізацію фінансових потоків за напрямами інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування;
- комплексності, що забезпечує комплексність використання фінансових ресурсів, залучених із різних фінансових джерел для інноваційного розвитку всіх складових сільськогосподарського машинобудування.

Висновки і пропозиції. Стійкий інноваційний розвиток визначається достатнім забезпеченням потреб підприємств у грошових коштах. На сьогодні, стримуючими факторами для розвитку сільськогосподарського машинобудування, насамперед, є недостатній обсяг власних грошових засобів та складні умови отримання кредитів. Тому актуальним є застосування на практиці інших форм фінансового забезпечення, зокрема венчурного інвестування, використання лізингу, пайового та проектного фінансування, залучення коштів держави та приватних інвесторів через встановлення оптимального для інноваційного розвитку співвідношення між формами фінансування.

Список використаних джерел

1. Буняк Н. М. Державно-приватне партнерство як інструмент забезпечення інноваційного розвитку країни. *Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту*. 2015. Вип. 12. С. 5461.
2. Калінеску Т. В., Антіпов О. М. Управління венчурним інвестуванням підприємств: монографія. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2009. 276 с.
3. Кичко І. Перспективи реалізації моделі венчурного інвестування в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 3. С. 171-177. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rpec_2016_3_23.
4. Корецька-Гармаш В. О. Венчурне інвестування на машинобудівних підприємствах: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля. Луганськ, 2009. 21 с.
5. Кулиняк І. Я. Лізингове фінансування інноваційної діяльності машинобудівних підприємств. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2009. № 1. С. 138–144.
6. Лапко О. О. Проектне фінансування як інноваційний механізм реалізації інвестиційних проектів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. Острог : Вид-во НУ«ОА», 2017. № 4 (32). С. 165–170.

7. Пустиніна К. В. Проектне фінансування як одна з ефективних форм залучення фінансових ресурсів для інноваційної діяльності. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. 2007. № 579. С. 242–246.

8. Рошило В. І. Джерела фінансування інноваційного розвитку підприємств: монографія. Київ: Книги-XXI, 2006. 270 с.

9. Удовицька Є. А. Сутність і роль державно-приватного партнерства в інноваційному розвитку. *Економіка і суспільство*. 2016. № 3. С. 99–102.

10. Шилепницький П. І. Державно-приватне партнерство: теорія і практика: монографія. Чернівці: Ін-т регіон. дослідж., 2011. 454 с.

11. Шипуліна Ю. С. Сучасні особливості розвитку венчурного інвестування на промислових підприємствах. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 5. С. 210-214. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2015_5_36.

12. Шпомер Т. Аналіз стану фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського машинобудування. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2017. № 2 (10). С. 118–124.

References

1. Buniak, N. M. (2015). Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak instrument zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku krainy [Public-private partnership as a tool for providing innovative development of the country]. *Visnyk Volynskoho instytutu ekonomiky ta menedzhmentu – Journal of Volyn Institute for Economics and Management*, 12, 54-61 [in Ukrainian].

2. Kalinesku, T. V. & Antipov, O. M. (2009). *Upravlinnia venchurnym investuvanniam pidpryemstv [Management of venture capital investments of enterprises]*. Lugansk: Publishing house SNU them. V. Dal [in Ukrainian].

3. Kychko, I. (2016). Perspektyvy realizatsii modeli venchurnoho investuvannia v Ukraini [Prospects of implementation of the model of venture investment in Ukraine]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, 3, 171–177. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppou_2016_3_23.

4. Koretska-Harmash, V. O. (2009). *Venchurne investuvannia na mashynobudivnykh pidpryemstvakh [Venture investment in engineering enterprises]*. (Candidate's thesis). Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, Lugansk [in Ukrainian].

5. Kulyniak, I. Ya. (2009). Lizynhove finansuvannia innovatsiinoi diialnosti mashynobudivnykh pidpryemstv [Leasing financing for innovative activity of engineering enterprises]. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu - Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute*, 1, 138–144 [in Ukrainian].

6. Lapko, O. O. (2017). Proektne finansuvannia yak innovatsiinyi mekhanizm realizatsii investytsii-nykh proektiv [Project financing as an innovative mechanism for realization of investment projects]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia» – Scientific Notes of Ostroh Academy National University*, 4 (32), 165–170 [in Ukrainian].

7. Pustynina, K. V. (2007). Proektne finansuvannia yak odna z efektyvnykh form zaluchennia finansovykh resursiv dlia innovatsiinoi diialnosti [Project financing as one of the effective forms of attracting financial resources for innovation]. *Visnyk natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika» - Journal of National University «Lviv Polytechnic»*, 579, 242–246 [in Ukrainian].

8. Roshilo, V. I. (2006). *Dzherela finansuvannia innovatsiinoho rozvytku pidpryemstv [Sources of financing for innovation development of enterprises]*. Kyiv: Books-XXI [in Ukrainian].

9. Udovytska, Ye. A. (2016). Sutnist i rol derzhavno-pryvatnoho partnerstva v innovatsiinomu rozvytku [Nature and role of public-private partnership in conditions of innovative development]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and society*, 3, 99–102 [in Ukrainian].

10. Shylepnytskyi, P. I. (2011). *Derzhavno-pryvatne partnerstvo: teoriia i praktyka [Public-Private Partnership: Theory and Practice]*. Chernivtsi: Institute for Regional Studies [in Ukrainian].

11. Shypulina, Yu. S. (2015). Suchasni osoblyvosti rozvytku venchurnoho investuvannia na promyslovykh pidpryemstvakh [Modern features of development of venture investment at industrial enterprises]. *Ekonomika: realii chasu – Economics: time realities*, 5, 210–214. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2015_5_36.

12. Shpomer, T. (2017). Analiz stanu finansovoho zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku silskohospodarskoho mashynobuduvannia [Analysis of condition financial support of innovation development of agricultural engineering]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, 2 (10), 118–124 [in Ukrainian].

Шпомер Тетяна Олександрівна – аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14035, Україна).

Шпомер Татьяна Александровна – аспірант кафедры финансов, банковского дела и страхования, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14035, Украина).

Shpomer Tetiana – PhD student of Department of Finance, Banking and Insurance, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14035 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: tanya_shpomer@ukr.net